

รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ และบทบาทของไทย

โดย พันเอก ดร.ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล

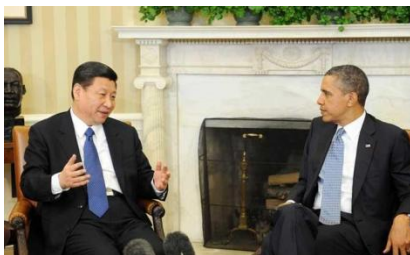
กล่าวนำ

แม้ว่าทั้งจีนและสหรัฐฯ ต่างก็เห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือกันเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ต้องการ แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประเทศก็ กำลังอยู่บนเส้นทางของความ ขัดแย้งกันในเรื่องแนวคิดทางยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะนโยบายการहनคินสู่เอเชียของรัฐบาลสหรัฐฯ ที่นำโดยประธานาธิบดีบารัค โอบามา ที่สร้างความกังวลใจให้กับจีน จนถึงขั้นมีการตอบโต้กันเกี่ยวกับหลักการต่างๆ ที่ว่าด้วยเรื่องของอำนาจอธิปไตยแห่งชาติ เช่น ปัญหาไต้หวัน และ ปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ เป็นต้น

เหตุการณ์ที่น่าสนใจทางการเมืองระหว่างประเทศกรณี หนึ่งคือ การพบปะหารือในการประชุมสุดยอดระหว่างนายบารัค โอบามา ผู้นำสหรัฐฯ กับนายหู จิ่นเทา ผู้นำของจีน เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๔ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐฯ ที่ได้ทำให้มีการ บรรลุข้อตกลงที่สำคัญเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือแบบหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ บนพื้นฐานของการเคารพรวมทั้งการมีผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ นายสี จิ้นผิง รองประธานาธิบดี ของจีน (ซึ่งกำลังก้าว ขึ้นรับตำแหน่ง เป็นประธานาธิบดีจีนในเดือนมีนาคม ๒๕๕๖) ได้เดินทางไปเยือนสหรัฐฯ และได้เสนอรูปแบบใหม่ของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ และจะเป็นก้าวสำคัญของการสร้างความคาดหวังสำหรับประเทศยักษ์ใหญ่ทั้งหลายจะพิจารณากำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันต่อไป

แนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์แบบเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้มีการขยายผลไปสู่การหารือทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยประธานาธิบดีหู จิ่นเทา ได้เน้นย้ำถึงลำดับก้าวของข้อเสนอในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ๕ ประเด็น

ได้แก่ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน การยอมรับต่อความเท่าเทียมกัน ความเข้าใจต่อกัน และการทำงานร่วมกันอย่างเพื่อนที่มีความใส่ใจต่อกัน

ในขณะที่ประธานาธิบดีโอบามาก็ได้แสดงสุนทรพจน์ ตอบโดยกล่าวถึงความยินดีต้อนรับการเจริญเติบโตของจีนอย่างสงบ ซึ่งในโอกาสนั้นทั้งผู้นำสหรัฐฯ และผู้นำจีน ก็ได้เห็นพ้องกันถึงอนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างกันที่จะไม่ให้เกิดความขัดแย้งต่อการเข้าใจผิดต่อกันอีก ซึ่งสอดคล้องกับคำประกาศ ของนางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐฯ ในขณะนั้น ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนจะไม่ใช้ลักษณะของความแตกต่างตรงกันข้ามที่ชัดเจนระหว่างสีขาวกับสีดำหรือการเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน แต่ทั้งสหรัฐฯ และจีน มุ่ง ลดทอนความขัดแย้งที่จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของความสมดุลระหว่างความร่วมมือกับการแข่งขัน ซึ่งทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับร่วมกัน โดยที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อน

การก้าวสู่ภารกิจใหม่ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ

นักวิชาการจีนชื่อ หยวน เฝิง (Yuan Peng) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จากสถาบันศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร่วมสมัย (China Institutes of Contemporary International Relations : CICIR) วิเคราะห์ว่า เหตุการณ์ที่ผ่านมาทางประวัติศาสตร์ของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้ชี้ให้ผู้นำทั้งของจีนและสหรัฐฯ เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่จะนำไปสู่การสร้างควมสงบร่วมกัน ซึ่งจะสามารถหยุดยั้งวงจรของความขัดแย้งและการเผชิญหน้าต่อกันได้ โดยเฉพาะการก้าวขึ้นสู่อำนาจและการเสื่อมถอยอำนาจลงของประเทศขนาดใหญ่ของโลกในประวัติศาสตร์ได้ผล กัดันให้นักคิดทางยุทธศาสตร์ของทั้งสองประเทศได้ตระหนัก ถึงความสำคัญของวงจรด้านสื่อสารมวลชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสังคมและการศึกษาที่ได้ซึมแทรกการมองโลกในแง่ร้ายจากความแตกต่าง ระหว่างกัน รวมทั้งปัญหาช่องว่างระหว่างผู้นำกับประชาชน อันทำให้เกิดการสร้างนโยบายที่นำไปสู่ ความขัดแย้งและการเผชิญหน้ากันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การสื่อสารในระดับระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศจึงมีความสำคัญต่อการสร้างฉันทามติและนำไปสู่รูปธรรมของการปฏิบัติต่อกัน ซึ่งทั้งสองประเทศได้เห็นแล้วว่าต้องดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความร่วมมือและเป็นความร่วมมือแบบหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ โดยมีความเคารพซึ่งกันและกันรวมทั้งรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน อันเป็นรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ดังจะได้กล่าวในประเด็นต่างๆ ต่อไป (Peng, Yuan., 2012, pp. 28-29)

เหตุผลสำคัญที่เป็นเบื้องหลังของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ

หลังยุคสงครามเย็น สหรัฐฯ ได้กลายเป็นอภิมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียว ดังนั้น นโยบายต่างประเทศของจีนจึงมุ่งเน้นการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ เป็นสำคัญ โดยมีเหตุผลสามประการ (Zicheng, Ye., 2011, p.3) กล่าวคือ

ประการแรก จีนเห็นว่าสหรัฐฯ เป็นประเทศขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาและมีศักยภาพในการทำสงครามขนาดใหญ่ได้ ในขณะที่จีนต้องการรักษาภาวะแวดล้อมให้มีความสงบเพื่อเร่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจตามแผน

ประการที่สอง จีนประเมินว่า ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จะทำให้จีนบรรลุความทันสมัย เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นตลาดการค้าที่มีความสำคัญรวมทั้งเป็นแหล่งเงินทุนและความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี

ประการที่สาม จีนมีข้อพิจารณาว่า สหรัฐฯ เป็นเพียงหนึ่งเดียวที่มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับประเด็นปัญหาไต้หวัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จะส่งผล กระทบต่อการดำรงไว้ซึ่งเอกภาพและ บูรณภาพแห่งดินแดนของจีน

ในขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ก็ได้วิเคราะห์ประเมินว่า จีนเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อสหรัฐฯ นอกจากนี้จีนเป็นประเทศหนึ่งในห้าของคณะมนตรีความมั่นคงถาวรของสหประชาชาติแล้ว ยังมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อสหรัฐฯ ในสี่ประการ (Zicheng, Ye., 2011, p.4) ได้แก่

ประการที่หนึ่ง จีนเป็นประเทศที่มีขีดความสามารถและความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีอาวุธนิวเคลียร์ที่เป็นภัยคุกคามต่อสหรัฐฯ รวมทั้งมีความสำคัญต่อความสำเร็จของสหรัฐฯ ในการจำกัดการแพร่กระจายของอาวุธที่มีอานุภาพร้ายแรง

ประการที่สอง จีนเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้

ประการที่สาม จีนเป็นประเทศขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาที่รวดเร็วโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งมีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสถานะแวดล้อมของโลก เช่น ปัญหาด้านมลพิษ เป็นต้น

ประการที่สี่ สหรัฐฯ เห็นว่า หลังจากเหตุการณ์ก่อการร้ายที่นิวยอร์กเมื่อปี พ .ศ.๒๕๔๔ การดำเนินความสัมพันธ์กับจีนจะส่งผลดีต่อความสำเร็จในการรักษาผลประโยชน์ร่วมกันโดยเฉพาะการต่อต้านการก่อการร้าย

แนวคิดและรูปแบบพื้นฐานในการดำเนินนโยบายของจีน

การดำเนินนโยบายเพื่อความมั่นคงของจีนมุ่งนำไปสู่การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศต่าง ๆ โดยมีการประเมินสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศว่า จะยังไม่มีสงครามขนาดใหญ่ในภูมิภาคที่จะเป็นอุปสรรคต่อโอกาสการพัฒนาประเทศของจีน แต่กระแสโลกาภิวัตน์จะกระทบต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น (Interdependence) โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ความสมดุลในด้านกำลังอำนาจหลังจากยุคสงครามเย็นที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบ สองขั้วอำนาจไปอยู่ภายใต้การถูกรอบงำโดยสหรัฐฯ ในลักษณะของการเป็นขั้วอำนาจเดียว แต่ในอนาคตระบบความมั่นคงจะมีพัฒนาการไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจ รวมทั้งจะมีการเผชิญหน้ากับความท้าทายของความมั่นคงในรูปแบบใหม่ (Non

Traditional Security Challenges) เพิ่มมากขึ้นทั้งจากการก่อการร้าย การแพร่กระจายของอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรง และภัยพิบัติรุนแรงทางธรรมชาติ เป็นต้น

การเจริญเติบโตขึ้นของจีน (Rise of China) จะมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของโลก ซึ่งจีนต้องมีการบทบาทในการสร้างกฎระเบียบรวมทั้งบรรทัดฐานขององค์การระหว่างประเทศในรูปแบบพหุภาคีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของจีนร่วมกับประเทศต่าง ๆ แต่ปัญหาความไม่มั่นคงในเรื่องพลังงาน ทำให้จีนต้องแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่ ๆ

ดังนั้น จากสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงดังกล่าวทำให้ จีนนำเสนอแนวคิดความมั่นคงใหม่ (New Security Concept) ที่ได้เริ่มต้นศึกษาทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๙๓ (พ.ศ.๒๕๓๖) จนแล้วเสร็จในปี ค.ศ.๑๙๙๔ (พ.ศ.๒๕๓๗) และในปี ค.ศ.๑๙๙๗ (พ.ศ.๒๕๔๐) จีนได้เสนอแนวคิดความมั่นคงใหม่ในที่ประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงแห่งเอเชีย-แปซิฟิก ครั้งที่ ๔ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

แนวคิดความมั่นคงใหม่ (New Security Concept) จะเน้นความเท่าเทียมกัน (Equality) การเจรจาหารือ (Dialogue Trust) ผลประโยชน์ร่วม (Mutual Benefit) และความร่วมมือ (Cooperation) โดยมีองค์ประกอบ ๓ ประการ (Shenxia, Zheng., 2008, pp. 8-15) คือ

ประการที่ ๑ ความมั่นคงร่วม (Common Security) โดยแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี ซึ่งอาจเปรียบเทียบความมั่นคงร่วมเป็นวัตถุประสงค์ของแนวคิดความมั่นคงใหม่

ประการที่ ๒ ความร่วมมือด้านความมั่นคง (Cooperative Security) โดยมีมาตรการสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures) เช่น การพบปะพูดคุยปรึกษาหารือทางยุทธศาสตร์ การร่วมมือเพื่อความมั่นคงในภูมิภาค การร่วมมือกันแก้ปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ และการแลกเปลี่ยนทางการทหาร ฯลฯ ซึ่งเปรียบได้กับการเป็นแนวทาง (Approach) ของแนวคิดความมั่นคงใหม่

ประการที่ ๓ การพัฒนาความมั่นคง (Development Security) ให้มีเสถียรภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งเปรียบได้กับการมีรากฐานที่สำคัญ (Foundation)

การดำเนินนโยบายเพื่อความมั่นคง ที่สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงใหม่ของจีนดังที่กล่าวไปนั้น มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในลักษณะของการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ซึ่ง นักวิจัยอิสระด้านรัฐศาสตร์ชาวอุซเบกิสถานชื่อ ดร .ฟาร์คูด โทลิปอฟ (Farkhod Tolipov) ได้ให้ความหมายของหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ไว้อย่างเด่นชัดว่า เป็นรูปแบบพิเศษของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (Tolipov, Farkhod., 2006, pp. 1-2)

๑. มีความเชื่อมั่นและเชื่อใจต่อกันอยู่ในระดับสูงของการเป็นหุ้นส่วนกัน
๒. มีความตั้งใจที่จะร่วมมือระหว่างกันโดยมีวิสัยทัศน์ในระยะยาว
๓. ให้ความสนใจต่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของ การรักษา ความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ
๔. มีจุดยืนที่ใกล้ชิดและผลประโยชน์ร่วมกันในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ
๕. มีสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในระยะยาวกับ การเป็นหุ้นส่วนทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับ

รูปแบบพิเศษของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการจีนสองคนคือ โจเซฟ วาย เอส เฉิง (Joseph Y.S. Cheng) และจาง ว่านคุน (Zhang Wankun) ที่ได้นิยามความหมายของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของสองประเทศที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมอย่างยิ่ง อยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค มีนโยบายและแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารไปในแนวทางเดียวกัน โดยได้นำเสนอรูปแบบและความเคลื่อนไหวในพหุติ กรรมทางยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของจีน (Cheng, Joseph Y.S. and Wankun, Zhang., 2004, p. 180)

นักวิชาการจีนทั้งสองคนนั้น กล่าวถึงการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ของจีนกับประเทศต่าง ๆ โดยมีการจัดระดับของการเป็นหุ้นส่วน (The Hierarchy of Partnership) โดยเฉพาะหลังจากการสิ้นสุดของยุคสงครามเย็นช่วงกลางทศวรรษที่ ๑๙๙๐ จีนได้มีการทบทวนการเปลี่ยนแปลงในดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ของโลกและจีนได้ปรับเปลี่ยนบทบาทในด้านยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศใหม่ โดยเฉพาะการมีความครอบคลุมถึงกำลังอำนาจแห่งชาติ (National Power) ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจต่าง ๆ ที่จีนเห็นว่าระบบขั้วอำนาจของโลกมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจ รวมทั้งความสัมพันธ์กับองค์กรระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ แต่เนื่องจากความซับซ้อนของผลประโยชน์ระหว่างประเทศจึงทำให้จีนจำเป็นต้องแบ่งระดับความสัมพันธ์ของการเป็นหุ้นส่วน (Levels of Partnerships) เป็นระดับต่าง ๆ ๖ ระดับ ดังนี้ (Cheng, Joseph Y.S. and Wankun, Zhang., 2004, pp 186-199)

ระดับที่ ๑ การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnerships) ระหว่างจีนกับรัสเซียและจีนกับสหรัฐฯ โดยมุ่งการดำเนินการเพื่อรักษาความสงบและความมีเสถียรภาพของสภาวะแวดล้อมใหม่ทางการเมืองระหว่างประเทศ

ระดับที่ ๒ การเป็นหุ้นส่วนที่สมบูรณ์ (Comprehensive Partnerships) ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส แคนาดา เม็กซิโก ปากีสถาน และอังกฤษ โดยมีความแตกต่างกันตามกรณีในแต่ละรายประเทศ เพื่อผลักดันการจัดระเบียบ โลกใหม่ในระบบหลายขั้วอำนาจและเพื่อป้องปรามไม่ให้สหรัฐฯ แสดงความเป็นอภิมหาอำนาจหนึ่งเดียวของโลกในการครอบงำระบบระหว่างประเทศ

ระดับที่ ๓ การสร้างความเป็นหุ้นส่วนของเสถียรภาพในระยะยาว (Constructive Partnership of Long-term Stability) ระหว่างจีนกับสหภาพยุโรป (European Union: EU) เพื่อคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับจาก ความสำคัญในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนผลประโยชน์ด้าน เศรษฐกิจและตลาดการค้า

ระดับที่ ๔ การเป็นหุ้นส่วนบนพื้นฐานความเชื่อมั่นและการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี (Partnerships Based on Good-neighborliness and Mutual Trust) ระหว่างจีนกับประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน เพื่อป้องกันความขัดแย้งในผลประโยชน์พื้นฐานทางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคนี้รวมทั้งการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาค

ระดับที่ ๕ การเป็นหุ้นส่วนของมิตรภาพและความร่วมมือ (Partnership of Friendship and Cooperation) ระหว่างจีนกับญี่ปุ่น เพื่อผลประโยชน์ทางการค้า และการสร้างความเป็นหุ้นส่วนของความร่วมมือ (Partnership of Constructive Cooperation) ระหว่างจีนกับอินเดีย เพื่อรักษาความสงบในพื้นที่ตามแนวชายแดน

ระดับที่ ๖ การสร้างความเป็นหุ้นส่วน (Constructive Partnerships) ระหว่างจีนกับแอฟริกาใต้ รวมทั้งความสัมพันธ์ของความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ (Relationship of Strategic Cooperation) ระหว่างจีนกับอียิปต์และจีนกับซาอุดีอาระเบีย เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและแหล่งพลังงาน

นอกจากนี้ จีนได้เตรียมการหาทางแก้ไขปัญหาค่าเงินที่เพิ่มขึ้นในเชิงยุทธศาสตร์โดย นายหยาง เจียฉือ (Yang Jiechi) รัฐมนตรีต่างประเทศจีนได้กล่าวสุนทรพจน์ที่ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์และระหว่างประเทศของสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ (Jiechi, Yang, 2009) ในโอกาสครบรอบ ๓๐ ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันว่า

“...ความสัมพันธ์ระหว่างจีน- สหรัฐฯอยู่บนพื้นฐานทางยุทธศาสตร์ของการขยายผลประโยชน์ร่วมในการเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจของโลก ... ควรส่งเสริมความร่วมมือกันโดยใช้ช่องทางที่เหมาะสมในการดำเนินความสัมพันธ์ด้วยการเคารพในอำนาจอธิปไตยของกันและกัน ยอมรับในจุดยืนที่แตกต่างกันเพื่อร่วมมือกันในการรักษาผลประโยชน์ร่วม...รักษาความใกล้ชิดในการเจรจาปรึกษาหารือกัน...ขยายความสัมพันธ์บนความร่วมมือเพื่อเสถียรภาพและผลประโยชน์โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ ...ลดอุปสรรคที่จะเป็นข้อจำกัดระหว่างกัน ปัญหาได้หวั่นและทิเบตซึ่งเป็นปัญหาภายในของจีน...”

นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้วิเคราะห์ประเมินแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีนว่ายังคงมุ่งเน้นการขยายบทบาทและอิทธิพลอย่างต่อเนื่องโดยเน้นถึงการเจริญเติบโตขึ้นอย่างสันติ โดยเฉพาะการพัฒนาเพื่อการป้องกันตนเองและจะไม่เป็นไปคุกคามต่อโลก ทั้งนี้ จีนจะใช้การดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบ พหุภาคีผ่านการประชุมสุดยอดในเวทีต่างๆ ซึ่งจะทำให้จีนแสดงบทบาทในฐานะผู้นำของประเทศกำลังพัฒนา โดยอาศัยพลังการรวมตัวของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่จีนร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วยให้ประโยชน์ เช่น จีนได้แสดงท่าทีที่จะผลักดันให้มีการปฏิรูประบบและกลไกสถาบันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อให้จีนและประเทศกำลังพัฒนามีสหสัมพันธ์ที่เสถียรมากขึ้นในเวทีเหล่านั้น เช่น การประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก หรือ เอเปค (Asia - Pacific Economic Cooperation : APEC) เป็นต้น

ในขณะที่จีนยังคงเผชิญกับความท้าทายในด้านการต่างประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการรุกของสหรัฐฯ เพื่อสกัดกั้นการแผ่ขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การหมุนเวียนกองกำลังหน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธินสหรัฐฯ จำนวน ๒,๕๐๐ นาย ไปประจำที่เมืองดาร์วินของออสเตรเลีย และการประกาศการฝึกร่วมสหรัฐฯ - ออสเตรเลีย รวมทั้งการรื้อฟื้นการมีปฏิสัมพันธ์กับเมียนมาร์ด้วยการส่งนางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีต่างประเทศไปเยือนเมียนมาร์ ตลอดจนการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีที่เรียกว่า ความตกลงเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Trans - Pacific Strategic Economic Partnership Agreement : TPP) และการเข้ามามีส่วนในการปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนที่กำลังมีปัญหาการกระทบกระทั่งกับเวียดนามและฟิลิปปินส์

แนวคิดและรูปแบบพื้นฐานในการดำเนินนโยบายของสหรัฐฯ

แนวคิดทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ตามที่ ประธานาธิบดีบารัค โอบามา ได้ประกาศในการจัดทำยุทธศาสตร์แห่งชาติ โดยกำหนดแนวทางไว้ ๓ ประการคือ ประการแรก เน้น การวางรากฐานพลังอำนาจของสหรัฐฯให้แข็งแกร่ง โดยเฉพาะพลังอำนาจทางเศรษฐกิจ ประการที่สอง เน้นการสร้างความเป็นหุ้นส่วนให้คลุมรอบด้าน และประการที่สาม เน้นการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศ ต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคโดยส่งเสริมการจัดระเบียบระหว่างประเทศที่เที่ยงธรรมและยั่งยืนเพื่อใช้ระงับ ภูมิภาคระหว่างประเทศ รวมทั้งการสร้าง กระแสเพื่อกดดันประเทศที่ขัดผลประโยชน์ของ

สหรัฐฯ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติทั้งด้านความมั่นคง ความเจริญรุ่งเรือง การเคารพต่อค่านิยมอเมริกัน และการใช้กฎระเบียบระหว่างประเทศ

รัฐบาลสหรัฐฯ ของประธานาธิบดีบารัค โอบามามุ่งใช้ Smart Power เป็นแนวทางผสมผสานเครื่องมือทางการทูต เศรษฐกิจ การทหาร การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรมเข้าด้วยกัน เป็นการผสมผสานระหว่าง Soft Power และ Hard Power เช่น แบ่งปันความเจริญรุ่งเรือง ช่วยเหลือด้านการฝึก การแลกเปลี่ยนด้านการข่าวกรอง รวมทั้ง การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม และร่วมมือในการปราบปรามกลุ่มก่อการร้าย การส่งเสริมให้หุ้นส่วนมีความเข้มแข็งและมีขีดความสามารถสูงขึ้น โดยที่สหรัฐฯ มีบทบาทนำในการแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงของโลก เช่น การยับยั้งการแพร่กระจายอาวุธที่มีอำนาจทำลายร้ายแรง (WMD) การก่อการร้ายสากล และการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิโลก เป็นต้น (Laksmana, Evan A., 2009, pp.4-14)

แนวโน้มของทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ

ภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในปัจจุบันมีแนวโน้มในเชิงบวกเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าทั้งสองประเทศจะยังคงมีความเห็นที่แตกต่างกันในแนวทางการดำเนินการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคต่างๆ เช่น การแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้ เป็นต้น แต่ทั้งสองประเทศต่างเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเพิ่มขึ้น แม้ว่ารัฐบาลสหรัฐฯ ที่นำโดยประธานาธิบดีบารัค โอบามา จะยังคงมองจีนในฐานะคู่แข่งชั้นทางยุทธศาสตร์ (Strategic Competition) ก็ตาม แต่ทั้งสองประเทศก็มุ่งเน้นการสร้างดุลยภาพของความร่วมมือและความสัมพันธ์กันบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันโดยการเคารพซึ่งกันและกัน เนื่องจากทั้งสองประเทศตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ระหว่างประเทศทั้งสองอย่างรอบด้านจะมีความหมายต่อประเทศทั้งสองและต่อโลกในที่สุด

แม้ว่า ประเทศทั้งสองยังคงขาดความไว้วางใจต่อกันจากมุมมองต่อปัญหาด้านความมั่นคงในภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะมุมมองของสหรัฐฯ ที่ยังคงมองเห็นว่าจีนเป็นภัยคุกคาม จึงทำให้ทั้งสองประเทศมีปฏิกิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันในบางประเด็นปัญหา ขณะที่จีนก็มีมุมมองว่าสหรัฐฯ กำลังดำเนินนโยบายเพื่อปิดล้อมจีน แต่ทั้งจีนและสหรัฐฯ ก็มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกโดยเฉพาะการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทหารจากการเยี่ยมเยือนระหว่างรัฐมนตรีกลาโหมของทั้งสองประเทศในระหว่างปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ โดยผู้นำทางทหารของทั้งสองฝ่ายได้เห็นพ้องกันที่จะยึดหลักการของความเคารพ ความไว้วางใจ ความเสมอภาค และการเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน จนนำมาซึ่งความร่วมมือในด้านต่างๆ เช่น การต่อต้านการก่อการร้าย กองกำลังเพื่อการรักษาสันติภาพ การป้องกันภัยทางทะเล การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ เป็นต้น

ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงรูปธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในเชิงบวกในด้านความมั่นคงทางการเมือง การทหารและเศรษฐกิจ ได้แก่ การประชุมหารือทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐฯ กับจีน (US - China Strategic and Economic Dialogue : S&ED) ครั้งที่ ๓ ซึ่งมีขึ้นที่กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๙ - ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ที่การประชุมดังกล่าวได้บรรลุข้อตกลงที่สำคัญ อาทิ การแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูง การประชุมเจรจาด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงระหว่างจีน - สหรัฐฯ ภายใต้กลไก S&ED และความสนใจร่วมกันต่อการจัดการวิกฤติด้านสิทธิมนุษยชนที่จีน นอกจากนี้ ในระหว่างการเยือนสหรัฐฯ ของ พลเอกเฉิน ปิงเต๋อ ประธานเสนาธิการทหารใหญ่ กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน เมื่อวันที่ ๑๕ - ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ซึ่งถือเป็นการเยือนสหรัฐฯ ครั้งแรกในรอบ ๗ ปีของประธานเสนาธิการทหารใหญ่ และทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความเห็นกันอย่างลึกซึ้งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสองกองทัพ ปัญหาวิกฤติลิเบียในเกาหลีเหนือ การปราบปรามโจรสลัด การต่อต้านการก่อการร้ายและการรักษาความปลอดภัยทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ข้อเสนอต่อรูปแบบในมิติใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ

ทั้งจีนและสหรัฐฯ ต้องปรับทิศทางและรักษาระดับของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความเคารพในความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากสภาพค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรมและจารีตประเพณี ซึ่งส่งผลต่อการสร้างแนวคิดทางยุทธศาสตร์ทั้งของจีนและสหรัฐฯ มีความแตกต่างกันแต่ทั้งสองประเทศก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือกัน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกันและกันดังกล่าวในข้างต้นแล้วนั้น ซึ่งมีนักวิชาการจีนได้เสนอแนวทางที่ทั้งสองประเทศควรดำเนินการ (Peng, Yuan., 2012, pp. 35-45) ดังนี้

ประการแรก ทั้งจีนและสหรัฐฯ ควรเน้นรูปแบบการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน โดดเฉพาะความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยการหาพื้นที่สำหรับการลงทุนร่วมกันเพื่อเป็น พื้นฐานของการนำไปสู่ความร่วมมือในด้านความมั่นคงและด้านอื่นๆ ต่อไป

ประการที่สอง ทั้งจีนและสหรัฐฯ ควรมีการทบทวนและมีการหารืออย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ โดยทั้งสองประเทศต้องเปิดใจกว้างที่จะให้แต่ละฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบกติกาในการจัดระเบียบของโลกใหม่ รวมทั้งยินดีรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาคมโลกด้วย

ประการที่สาม ทั้งจีนและสหรัฐฯ ควรมีจุดประสานงานที่ชัดเจน เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อกันและสนับสนุนต่อความร่วมมือในทุกระดับ โดยผ่านกลไกต่างๆ ที่ทั้งสองประเทศมีปฏิสัมพันธ์กัน ทั้งแบบทวิภาคีและภายใต้กรอบพหุภาคี ตลอดจนมีการแจ้งเตือนเพื่อป้องกันการเข้าใจผิด รวมทั้งควรเร่งส่งเสริมการทูตในระดับประชาชนของทั้งสองประเทศ ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทและท่าทีที่เหมาะสมของไทยต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ

ไทยควรกำหนดท่าทีและจุดยืนทางยุทธศาสตร์ด้วยการรักษาทิศทางและระยะของการดำเนินความสัมพันธ์ทั้งต่อจีนและสหรัฐฯ อย่างได้ส มดุล เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทย โดยควรพิจารณากำหนดแนวทางในการดำเนินการในรูปแบบลักษณะที่ เป็นสะพานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ อันจะทำให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันทุกๆ ฝ่ายในภูมิภาค ดังนี้

๑. ไทยควรใช้จุดเด่นในการดำเนินความสัมพันธ์พิเศษกับ จีนแบบญาติสนิทเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกันและการดำเนินความสัมพันธ์พิเศษแบบเพื่อนสนิท ด้วยการสร้างบทบาทการเป็นสะพานเชื่อมโยงที่มีความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างจีนกับสหรัฐฯ โดยอาศัยสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีความเกือกลต่อการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยง (Hub) ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งใช้จุดเด่นเรื่องขีดความสามารถในการประนีประนอมต่อประเด็นปัญหาข้อพิพาทด้านความมั่นคงเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี เช่น ปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ เป็นต้น

๒. ไทยควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนใน การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทั้งต่อจีนและสหรัฐฯ ให้ทั้งสองฝ่ายเห็นคุณค่าและความสำคัญของไทยต่อการมีบทบาทนำในเวทีระหว่างประเทศทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค เนื่องจากไทยไม่มีประเด็นความขัดแย้งอย่างมีนัยสำคัญทั้งกับจีนและสหรัฐฯ และไม่มีประเด็นขัดแย้งในเรื่องที่ เกี่ยวโยงโดยตรงกับผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และจีนโดยเฉพาะกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ ทั้งนี้ ไทยจึงควรแสดงจุดยืนที่เป็นของตนเองอย่างแท้จริงรวมทั้งแสดงจุดยืนร่วมกับสหรัฐฯ หรือกับจีน ในประเด็นที่ควรจะมีจุดยืนร่วม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของ

ประเทศไทย ด้วยการใช้เหตุผลที่ชัดเจนในเชิงหลักการและกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อให้ทั้งจีนและสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนจุดยืนของไทยในแต่ละเรื่องด้วย

๓. บทบาทที่เหมาะสมของกองทัพไทยในการสนับสนุนการดำเนินยุทธศาสตร์ของรัฐบาลไทยต่อจีนและสหรัฐฯ อย่างเป็นอิสระ อย่างเป็นธรรม

๓.๑ กองทัพไทยควรพิจารณากำหนดแผนงานแบบ บูรณาการ รวมทั้งมีการหารือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันเรื่องที่จะเป็นผลประโยชน์ต่อประเทศไทย เช่น การให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและการจัดการภัยพิบัติ ความร่วมมือในด้านความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน เป็นต้น

๓.๒ กองทัพไทยควรแสดงบทบาทนำในการเป็นเวทีกลางของการพบปะหารือระหว่างจีนกับสหรัฐฯ รวมทั้งประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงในภูมิภาค เช่น ปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ โดยการจัดสัมมนาทางวิชาการระหว่างหน่วยงานคลังสมองทั้งของไทยและต่างประเทศในมิติเชิง ประวัติศาสตร์ และกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น

บทสรุป

รูปแบบของความความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ที่จะก่อให้เกิดสันติภาพและการพัฒนาต่อโลกและภูมิภาคต่างๆ นั้น ทั้งสองประเทศควรยอมรับในความแตกต่างและให้ความเคารพต่อกันในบทบาทการมีส่วนร่วม เพื่อการแก้ไขปัญหา วมกันภายใต้กรอบกติกาโดยเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก อันจะนำไปสู่การสร้างควมไว้วางใจต่อกันและการเพิ่มความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงในรูปแบบใหม่ เช่น การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ เป็นต้น ซึ่งจะเป็พื้นฐานของการนำไปสู่ความร่วมมือในด้านอื่นๆ โดยผ่านกลไกความร่วมมือต่างๆ ซึ่งประเทศไทยสามารถสร้างบทบาทในการเป็นประเทศผู้ประสานความร่วมมือได้ทั้งกับจีนและสหรัฐฯ เนื่องจากไทยมีความใกล้ชิดสนิทสนมแบบญาติมิตรในครอบครัวเดียวกันกับจีน และมีความใกล้ชิดแบบเพื่อนสนิทที่เก่าแก่ที่สุดของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประเทศไทย และผลประโยชน์ร่วมกันทั้งกับจีนและสหรัฐฯ อย่างเป็นอิสระ อย่างเป็นธรรม อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ของภูมิภาคและสันติภาพทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกต่อไป

บรรณานุกรม

- Cheng, Joseph Y. S. and Wankun, Zhang. (2004). "Patterns and Dynamics of China's International Strategic Behavior" in Zhao, Suisheng.(ed.). *Chinese Foreign Policy*. New York: An East Gate Book, 179-206.
- Honggang, Wang. (2012). "Great Changes : Sino – U.S. Relations and Strategic Games" in *Contemporary International Relations*. Vol. 22, No.4 (July/August)., 48-58.
- Jiechi, Yang. (2009). *Broaden China – US Cooperation in the 21st Century*. (speech). <http://www.fmprc.gov.cn>
- Laksmana, Evan A. (2009). *The Preponderance of Geography : Revisiting America Grand Strategy in Asia*. ASP Working Paper No.1/2009 American Studies Program, Institute of Security and International Studies (ISIS).

- Peng, Yuan. (2012). "Some Strategic Thoughts on New Type China – U.S. Ties" in *Contemporary International Relations*. Vol. 22, No.4 (July/August)., 27-47.
- Shenxia, Zheng. (2008). "China's Peaceful Development and Asia-Pacific Security" in China Association for Military Science. *Peaceful Development and Security in the Asia – Pacific Region*. Beijing: Military Science Publishing House., 8-15.
- Tolipov, Farkhod. (2006). "Uzbekistan and Russia : Alliance Against A Mythic Threat?" in *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*. (November 1)., 1-5. (<http://www.cacianalyst.org/>).
- Zicheng, Ye. (2011). *Inside China's Grand Strategy : the Perspective From the People's Republic*. Kentucky : The University Press of Kentucky.